

Monumentnummer*: 525612

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 22 april 2002
Kadaster deel/nr 82652/60

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Helden	Peel en Maas	Limburg

Locatiennaam	Locatieomschrijving
Helden	

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Helden	V			303

Omschrijving**

Inleiding.

Ten noorden van Helden-Dorp, op de noordwestelijke hoek van de rotonde Onderseveld tussen Schrames en de Molenstraat gelegen TRANSFORMATORGEBOUW, gebouwd in 1933 door een bouwkundige van de N.V. Provinciale Limburgsche Electriciteits-Maatschappij. Typologisch betreft het een zeldzame variant op een eerder door de P.L.E.M. ontwikkeld standaardtype. De uiterlijke verschijningsvorm vertoont stijlelementen van de destijds opgang makende Nieuwe Haagse School. De stroom werd geleverd door de 'Stroomverkoopmaatschappij'.

In de jaren twintig van de 20ste eeuw werden de veelal plaatijzeren trafozuilen in de dorpskernen vervangen door stenen transformatorhuisjes. Later werden ook buiten de kernen, zoals bij deze rotonde aan de uitvalsweg naar Maasbree, stenen huisjes gebouwd. In het transformatorhuisje wordt de via onderstations weer tot 10.000 volt (10 kv.) teruggebrachte hoogspanningsstroom van de elektriciteitscentrale omgezet in laagspanning; 220 volt voor huishoudelijk en daarmee te vergelijken gebruik en 380 volt voor installaties en bedrijven die krachtstroom nodig hebben. In de Tweede Wereldoorlog heeft het transformatorhuisje een belangrijke rol gespeeld als centrale telefoonpost van het verzet.

Omschrijving.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het nagenoeg blokvormige transformatorhuisje beslaat een vierkante plattegrond en telt een bouwlaag onder een plat dak met groot overstek. Het bakstenen huisje is overwegend gemetseld in Noords kettingverband met terugliggende voeg, het dak is van kiezelkorrelbeton en rust op een uitkragende lijst van bakstenen en hardstenen hoekblokken, deuren en luiken zijn van ijzer. Het transformatorhuisje wordt omzoomd met een twee-en-een-halfsteens stoepje waarin zich aan de rechterzijde een secundair ventilatierooster bevindt.

Het metselwerk wordt verlevendigd door de toepassing van (deels doorgetrokken) rollagen voor onder- en bovendorpels en ter bekroning van uitstekende bouwdelen. Verder wordt vooral de vanaf de rotonde meest in het zicht gelegen zuidoosthoek decoratief vormgegeven door een tot boven het dak oprijzend ventilatiekanaal, herkenbaar aan de ventilatiekappen aan weerszijden van de kop en nodig om de warmte die de transformator ontwikkelt af te voeren. Het kanaal is gemetseld met uitstek en rust op een uitspringend blok. Ter plaatse van het ventilatiekanaal wordt de dakplaat speels onderbroken. Deuren en luiken, geleed door casementen en voorzien van de authentieke plaquettes van de Stroomverkoopmaatschappij ('LEVENSGEVAARLIJKE / HOOG SPANNING'), geven toegang tot de schakelaars en transformatoren. De hoog- en laagspanningsruimte zijn gescheiden: de enkele deur in de oostgevel (voorzijde) en de luiken in de zuid- en noordgevel geven toegang tot de hoogspanningsruimte en de dubbele deur in de westgevel (achterzijde) geeft toegang tot de laagspanningsruimte. De elektriciteit wordt zowel aan- als afgevoerd via ondergrondse kabels.

Waardering.

Het transformatorgebouw is van algemeen belang. Het object bezit cultuurhistorische waarden als uitdrukking van de elektriciteitsvoorziening in de jaren dertig van de twintigste eeuw en vanwege de speciale rol die het object heeft gespeeld in de Tweede Wereldoorlog. Verder is het als variant op een eerder door de Provinciale Limburgsche Electriciteits-Maatschappij ontwikkeld standaardtype van belang voor de typologische ontwikkeling van transformatorgebouwtjes in Limburg.

Het object heeft architectuurhistorische waarde als sobere, provinciale variant van de bouwstijl van de Nieuwe Haagse School en vanwege het ambachtelijke, verzorgde metselwerk van met name de hoekoplossing aan de zuidoostzijde. Het object heeft zeldzaamheidswaarde aangezien transformatorhuisjes met voorliggende verschijningsvorm door de P.L.E.M. in Limburg maar nauwelijks zijn gerealiseerd. Het object is gaaf bewaard gebleven.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Nutsbedrijf